

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՎԵՐԱՀՍԿԻՉ ՊԱԼԱՏ

**««ԳԵՐՄԱՆԱ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ» ԾՐԱԳՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ»
ՀԻՄՆԱՐԿՈՒՄ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ ՍՏԱՑՎԱԾ ՎԱՐԿԱՅԻՆ, ԴՐԱՄԱՇՆՈՐՀԱՅԻՆ
ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ՀՀ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՋԵԻ
ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՆԿԱՏՄԱՍԲ ԻՐԱԿԱՆԱՑՎԱԾ
ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

ԸՆԹԱՑԻԿ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Վերահսկողության հիմքը՝ ՀՀ վերահսկիչ պալատի խորհրդի 2015թ. մարտի 20-ի թիվ 7/5 որոշումը:

Վերահսկողության նպատակը՝ ««Գերմանա-հայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակ» հիմնարկում օտարերկրյա պետություններից և միջազգային կազմակերպություններից ստացված վարկային, դրամաշնորհային միջոցների և դրանց շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների օգտագործման նկատմամբ ուսումնասիրությունը:

Վերահսկողության առարկան՝ ««Գերմանա-հայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակ» հիմնարկում օտարերկրյա պետություններից և միջազգային կազմակերպություններից ստացված վարկային, դրամաշնորհային միջոցների և դրանց շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների օգտագործումը:

Վերահսկողության օբյեկտը՝ ««Գերմանա-հայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակ» հիմնարկ:

Վերահսկողության կալարման ժամկետը՝ 30.03.2015-29.02.2016թթ.:

Վերահսկողությամբ ընդգրկված ժամանակահատվածը՝ 2014թ. հունվարի 1-ից մինչև վերահսկողության ավարտը:

Վերահսկողության մեթոդաբանությունը՝

Վերահսկողության իրականացման ընթացքում կիրառվել է դիտարկման և վերլուծության ձևը: Դիտարկման փուլում իրականացվել է ՀՀ կենտրոնական բանկից ստացված տվյալների, ինչպես նաև ««Գերմանահայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակ» հիմնարկի վեբ-կայքում տեղադրված տվյալների ուսումնասիրություն: Վերլուծության փուլում վերլուծվել և ամփոփվել են դիտարկման արդյունքները:

Դիտարկման արդյունքները՝

««Գերմանահայկական հիմնադրամ» ծրագրի կառավարման գրասենյակ» հիմնարկը (այսուհետ՝ Հիմնարկ) ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից ստեղծված հիմնարկ է, որը ՀՀ կենտրոնական բանկի անունից իրականացնում և կառավարում է մի շարք վարկային ծրագրեր:

Հիմնարկի կողմից բոլոր վարկային ծրագրերը իրականացվում են վերաֆինանսավորման սկզբունքով: Ծրագրերի գործընկեր ֆինանսական կազմակերպությունները (այսուհետ՝ ԳՖԿ) սեփական միջոցներով տրամադրում են տվյալ ծրագրի նպատակներին և պայմաններին համապատասխանող վարկեր, որից հետո դիմում են Հիմնարկին՝ համարժեք ֆինանսավորում ստանալու համար:

Ուսումնասիրության պահին Հիմնարկի կողմից իրականացվող ծրագրերը հետևյալն էին՝

- **«Մասնավոր փոքր և միջին ձեռներեցության աջակցում»**

Ծրագիրն իրականացվում է KfW բանկի ֆինանսավորմամբ՝ 16.8 մլն եվրո գումարով, որը տրամադրվել է 0.75% տոկոսադրույքով: Ծրագիրն իրականացվում է 1998թ.-ից:

Ծրագրի նպատակն է՝ զարգացնել փոքր և միջին ձեռներեցության ոլորտը:

Ըստ ՀՀ ԿԲ կողմից ներկայացված տեղեկատվության, ծրագրի միջոցներից տրամադրված գումարների մնացորդը ԳՖԿ-ներում 30.04.2015թ. դրությամբ կազմում է 17.7 մլրդ դրամ:

Ըստ Հիմնարկի պաշտոնական վեբ-կայքում (www.gaf.am) տեղադրված 2014թ. տարեկան հաշվետվության, 2014թ. ընթացքում գործընկեր բանկերի կողմից ծրագրի նպատակային խմբին տրամադրվել է թվով 3685 վարկ՝ 10.4 մլրդ դրամ (19.4 մլն եվրո) գումարով, իսկ վարկերի վերադարձելիությունը կազմել է մոտ 99%:

Ըստ վեր-կայքի տվյալների, Հիմնարկի 2014 թվականի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտորական եզրակացությամբ ԳՖԿ-ներից ստացված տոկոսները 2014թ.-ին կազմել են 2,940.3 հազ. եվրո, իսկ KfW-ին վճարված տոկոսները՝ 114.4 հազ. եվրո: KfW-ին մարված գումարը կազմել է 555.96 հազ. եվրո:

2015թ.-ի վերաբերյալ վերոնշյալ տեղեկատվությունը չի տրամադրվել ՀՀ ԿԲ-ի կողմից և չի հրապարակվել նաև Հիմնարկի կողմից:

- **«Մասնավոր փոքր և միջին ձեռներեցության համար ֆինանսական միջոցների հասանելիություն»**

Ծրագիրն իրականացվում է Համաշխարհային բանկի ֆինանսավորմամբ՝ 50.0 մլն ԱՄՆ դոլար գումարով, որը տրամադրվել է 0.41%-1.67% տոկոսադրույքով, 26.5 տարի ժամկետով: Գումարը տրամադրվել է ՀՀ կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների շրջանակում ՀՀ-ում մասնավոր փոքր և միջին ձեռներեցության խթանման նպատակով: Ծրագիրն իրականացվում է 2009թ.-ից:

Ծրագրի նպատակն է՝ պահպանել կամ մեծացնել վարկային միջոցների հասանելիությունը ՓՄՁ-երի համար՝ նպաստելով վերջիններիս զարգացմանը:

Ըստ ՀՀ ԿԲ կողմից ներկայացված տեղեկատվության, ծրագրի միջոցներից տրամադրված գումարների մնացորդը ԳՖԿ-ներում 30.04.2015թ. դրությամբ կազմում է 22.1 մլրդ դրամ:

Ըստ Հիմնարկի պաշտոնական վեբ-կայքում տեղադրված 2014թ. տարեկան հաշվետվության, 2014թ.-ին ԳՖԿ-ների կողմից ծրագրի նպատակային խմբին տրամադրվել է Հիմնարկի կողմից որակավորված 2951 վարկ՝ 16.7 մլրդ դրամ ընդհանուր ծավալով:

- **Կանանց ձեռներեցության ոլորտի աջակցման և զարգացման վարկային ծրագիր**

Ծրագիրն իրականացվում է Ասիական զարգացման բանկի ֆինանսավորմամբ՝ 20.0 մլն ԱՄՆ դոլար գումարով, 1% -1.5% տոկոսադրույքով: Ծրագիրն իրականացվում է 2013թ.-ից:

Ծրագրի նպատակն է՝ խթանել Հայաստանի Հանրապետությունում կանանց ձեռներեցության և կանանց փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացումը, ինչպես նաև՝ ՀՀ ֆինանսական կազմակերպությունների համար այդ ոլորտի ֆինանսավորման

գրավչության բարձրացումը: Ըստ ՀՀ ԿԲ կողմից ներկայացված տեղեկատվության, ծրագրի միջոցներից տրամադրված գումարների մնացորդը ԳՖԿ-ներում 30.04.2015թ. դրությամբ կազմում է 1.1 մլրդ դրամ:

Ըստ Հիմնարկի պաշտոնական վեբ-կայքում տեղադրված 2014թ. տարեկան հաշվետվության, 2014թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ԳՖԿ-ների ծրագրի ընթացիկ վարկային պորտֆելը կազմել է 678.7 մլն դրամ, որը ներառում է 134 վարկ: 2014թ. վերջի դրությամբ ժամկետանց վարկեր առկա չեն եղել:

Ըստ վեբ-կայքի տվյալների, Հիմնարկի 2014 թվականի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտորական եզրակացությամբ ԳՖԿ-ներից ստացված տոկոսները 2014թ.-ին կազմել են 19.85 հազ. ԱՄՆ դոլար, իսկ Ասիական զարգացման բանկին վճարված տոկոսները՝ 67.9 հազ. ԱՄՆ դոլար:

2015թ.-ի վերաբերյալ վերոնշյալ տեղեկատվությունը չի տրամադրվել ՀՀ ԿԲ-ի կողմից և չի հրապարակվել նաև Հիմնարկի կողմից:

• **«Բնակարանային ֆինանսավորման կայուն շուկայի զարգացման վարկային ծրագիր»**

Ծրագիրն իրականացվում է KfW բանկի ֆինանսավորմամբ՝ ծրագրի առաջին և երկրորդ փուլերի համար՝ 12.0 մլն եվրո, և երրորդ փուլի համար՝ 20.0 մլն եվրո (ընդհանուր 32.0 մլն եվրո) գումարով: Վարկային միջոցները տրամադրվել են համապատասխանաբար՝ 0.75% և 1.56% տոկոսադրույքով: Ծրագիրն իրականացվում է 2006թ.-ից:

Ծրագրի հիմնական նպատակն է՝ խթանել Հայաստանի Հանրապետության հիփոթեքային շուկան:

Ըստ ՀՀ ԿԲ կողմից ներկայացված տեղեկատվության, ծրագրի միջոցներից տրամադրված գումարների մնացորդը ԳՖԿ-ներում 30.04.2015թ. դրությամբ կազմում է ընդհանուր 16.9 մլրդ դրամ:

Ըստ Հիմնարկի վեբ-կայքում տեղադրված 2014թ. տարեկան հաշվետվության, 2014թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ծրագրի վարկային պորտֆելը 2.8 մլրդ դրամ է և կազմված է 845 վարկից:

2014թ.-ի ընթացքում «Բնակարանային ֆինանսավորման կայուն շուկայի զարգացում» (երրորդ փուլ) վարկային ծրագրի շրջանակներում Ազգային

Հիփոթեքային Ընկերության կողմից տրամադրվել և Հիմնարկի կողմից վերաֆինանսավորվել է թվով 282 վարկ՝ 2.1 մլրդ դրամ ընդհանուր ծավալով: 2014թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ծրագրի վարկային պորտֆելը կազմված է 2002 վարկից՝ 12.3 մլրդ դրամ ծավալով:

Ըստ պաշտոնական վեբ-կայքի տվյալների, Հիմնարկի 2014 թվականի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտորական եզրակացությամբ ԳՖԿ-ներից ստացված տոկոսները (3 փուլերով) 2014թ.-ին կազմել են 2,589.8 հազ. եվրո, իսկ KfW-ին վճարված տոկոսները՝ 368.3 հազ. եվրո: KfW-ին մարված գումարը կազմել է 2,856.0 հազ. եվրո:

2015թ.-ի վերաբերյալ վերոնշյալ տեղեկատվությունը չի տրամադրվել ՀՀ ԿԲ-ի կողմից և չի հրապարակվել նաև Հիմնարկի կողմից:

- **«Վերականգնվող էներգիայի աջակցության վարկային ծրագիր»**

Ծրագիրն իրականացվում է KfW բանկի ֆինանսավորմամբ, որն առաջին փուլի համար տրամադրել է 6.0 մլն եվրո, երկրորդ փուլի համար՝ 18.0 մլն եվրո, և երրորդ փուլի համար՝ 40.0 մլն եվրո (ընդհանուր՝ 64.0 մլն եվրո): Վարկային միջոցները տրամադրվել են համապատասխանաբար՝ 0.75%, 1.71% և 2.1% տոկոսադրույքներով: Ծրագիրն իրականացվում է 2004թ.-ից:

Ծրագրի նպատակն է՝ ֆինանսավորել գործող փոքր հիդրոէլեկտրակայանների (ՓՀԷԿ) վերակառուցման և վերազինման, նոր կառուցվող ՓՀԷԿ-երի, ինչպես նաև՝ վերականգնվող էներգիայի այլ աղբյուրներով աշխատող էլեկտրակայանների կառուցման նախագծերին տրամադրված վարկերը:

Ըստ ՀՀ ԿԲ կողմից ներկայացված տեղեկատվության, ծրագրի միջոցներից տրամադրված գումարների մնացորդը ԳՖԿ-ներում 30.04.2015թ. դրությամբ կազմում է ընդհանուր 13.6 մլրդ դրամ:

Ըստ պաշտոնական վեբ-կայքի տվյալների, Հիմնարկի 2014 թվականի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտորական եզրակացությամբ ԳՖԿ-ներից ստացված տոկոսները (3 փուլերով) 2014թ.-ին կազմել են 1,176.2 հազ. եվրո, իսկ KfW-ին վճարված տոկոսները՝ 363.3 հազ. եվրո: KfW-ին մարված գումարը կազմել է 2,098.0 հազ. եվրո:

2015թ.-ի վերաբերյալ վերոնշյալ տեղեկատվությունը չի տրամադրվել ՀՀ ԿԲ-ի կողմից և ինչը չի հրապարակվել նաև Հիմնարկի կողմից:

- **«Տնտեսության կայունացմանն ուղղված վարկավորման ծրագիր»**

Ծրագիրն իրականացվում է ՀՀ կառավարության ֆինանսավորմամբ, որը տրամադրել է 74.0 մլրդ դրամ՝ LIBOR+4% տոկոսադրույքով: Վարկավորման հիմնական ուղղություններ են սահմանվել ՓՄՁ ոլորտը, հիփոթեքային շուկան, արտահանում խթանող, մթերող-վերամշակող, օդային փոխադրումների, ենթակառուցվածքներ ապահովվող տուրիզմի և գյուղատնտեսության ոլորտները, սպառողական վարկավորումը: Ծրագիրն իրականացվում է 2009թ.-ից:

Ըստ ՀՀ ԿԲ կողմից ներկայացված տեղեկատվության, ծրագրի միջոցներից տրամադրված գումարների մնացորդը ԳՖԿ-ներում 30.04.2015թ. դրությամբ կազմում է ընդհանուր 41.7 մլրդ դրամ:

Ըստ Հիմնարկի վեբ-կայքում տեղադրված 2014թ. տարեկան հաշվետվության, 2014թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ծրագրի շրջանակներում ընթացիկ վարկային պորտֆելը կազմել է 46.0 մլրդ դրամ, թվով 28912 վարկ: Վարկերի վերադարձելիությունը կազմել է մոտ 95%:

- **Համակարգիչ բոլորի համար վարկային ծրագիր**

Ծրագիրն իրականացվում է Համաշխարհային բանկի ֆինանսավորմամբ՝ 3.0 մլն ԱՄՆ դոլար գումարով, 0.41% - 1.67% տոկոսադրույքով: Ծրագիրն իրականացվում է «Էլեկտրոնային հասարակության և մրցունակության համար նորարարության» ծրագրի շրջանակներում: Ծրագիրն իրականացվում է 2012թ.-ից:

Ծրագրի հիմնական նպատակն է՝ նպաստավոր պայմաններով, մասնավորապես՝ ազգային արժույթով, համեմատաբար ցածր տոկոսադրույքով, արտոնյալ ժամկետով վարկեր տրամադրել բնակչության լայն խավերին, մասնավորապես՝ գյուղական շրջանների բնակչությանը՝ արդի համակարգչային տեխնիկայով, ինտերնետային կապով և տեղեկատվական տեխնոլոգիաներով նրանց ապահովվածությունը բարելավելու և հասանելի դարձնելու համար:

Ըստ ՀՀ ԿԲ կողմից ներկայացված տեղեկատվության, ծրագրի միջոցներից տրամադրված գումարների մնացորդը ԳՖԿ-ներում 30.04.2015թ. դրությամբ կազմում է ընդհանուր 0.8 մլրդ դրամ:

Ըստ Հիմնարկի պաշտոնական վեբ-կայքում տեղադրված 2014թ. տարեկան հաշվետվության, 2014թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ծրագրի շրջանակներում ընթացիկ վարկային պորտֆելը կազմել է 1.8 մլրդ դրամ, թվով 14983 վարկ: Վարկերի վերադարձվելիությունը կազմել է մոտ 92%:

- **«ՀՀ գյուղատնտեսության ոլորտի աջակցում վարկային ծրագիր»**

Ծրագիրն իրականացվում է KfW բանկի ֆինանսավորմամբ՝ 15.0 մլն եվրո գումարով, 2.1% տոկոսադրույքով, ինչպես նաև՝ ՀՀ կառավարության ֆինանսավորմամբ՝ 2.1 մլրդ դրամ՝ 7.25%-7.5% տոկոսադրույքով: Ծրագիրն իրականացվում է 2012թ.-ից:

Ծրագրի հիմնական նպատակն է՝ գյուղատնտեսական գործունեությամբ զբաղվող փոքր և միջին ձեռնարկությունների ու անհատ գյուղացիների վարկավորումը:

Ըստ ՀՀ ԿԲ կողմից ներկայացված տեղեկատվության, ծրագրի միջոցներից տրամադրված գումարների մնացորդը ԳՖԿ-ներում 30.04.2015թ. դրությամբ կազմում է 7.8 մլրդ դրամ:

Ըստ Հիմնարկի վեբ-կայքում տեղադրված 2014թ. տարեկան հաշվետվության, 2014թ.-ի դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ վարկային պորտֆելը կազմում է 7.3 մլրդ դրամ, որը ներառում է 3759 վարկ: Վարկերի վերադարձվելիությունը կազմել է մոտ 99%:

Ըստ վեբ-կայքի տվյալների, Հիմնարկի 2014 թվականի ֆինանսական հաշվետվությունների աուդիտորական եզրակացությամբ ԳՖԿ-ներից ստացված տոկոսները 2014թ.-ին կազմել են 278.1 հազ. եվրո, իսկ KfW-ին վճարված տոկոսները՝ 52.4 հազ. եվրո:

2015թ.-ի վերաբերյալ վերոնշյալ տեղեկատվությունը չի տրամադրվել ՀՀ ԿԲ-ի կողմից և չի հրապարակվել նաև Հիմնարկի կողմից:

- **«Հայաստանի անշարժ գույքի ոլորտի ֆինանսավորում վարկային ծրագիր»**

Ծրագիրն իրականացվում է ՀՀ կառավարության ֆինանսավորմամբ՝ 8.0 մլրդ դրամ գումարով, որը տրամադրվել է 6.25% տոկոսադրույքով: Ծրագրի նպատակն է՝ Երևան քաղաքի Փալատոս Բուզանդի փողոցին հարող տարածքում գտնվող անավարտ շինարարությունից տուժած քաղաքացիներին անհրաժեշտ բնակարանով ապահովումը:

Ըստ ՀՀ ԿԲ կողմից ներկայացված տեղեկատվության, ծրագրի միջոցներից տրամադրված գումարների մնացորդը ԳՖԿ-ներում 30.04.2015թ. դրությամբ կազմում է 8.0 մլրդ դրամ:

Ընդհանուր առմամբ, վերը նշված ծրագրերի ընդհանուր գումարը կազմում է 84.1 մլրդ դրամ, 73.0 մլն դոլար և 127.8 մլն եվրո, իսկ այդ ծրագրերի մնացորդները ԳՖԿ-ներում 30.04.2015 դրությամբ կազմում է 129.7 մլրդ դրամ:

Վերահսկողության ենթակա ծրագրերին առնչվող ամբողջական տեղեկատվությունը ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից չի տրամադրվել՝ «Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված սահմանափակումների պատճառաբանությամբ:

Արդյունքում, ՀՀ վերահսկիչ պալատին Հիմնարկի կողմից ԳՖԿ-ներին հատկացված միջոցների հետագա նպատակայնության, տրամադրման պայմանների, ժամկետների, դրանց դիմաց վճարման ենթակա տոկոսադրույքների, ԳՖԿ-ների կողմից այդ միջոցների վերադարձելիության, ինչպես նաև նախատեսված և սահմանված պայմանները ԳՖԿ-ների կողմից չպահպանելու հնարավոր դեպքերում Հիմնարկի կողմից ձեռնարկված քայլերի (տույժեր և տուգանքներ և այլն) մասին տեղեկատվությունը հասանելի չի եղել:

Իրականացված ծրագրերի ընթացքը, նպատակայնությունը և արդյունավետությունը, ինչպես նաև՝ ծրագրերի շրջանակներում կիրառված ընթացակարգերի և գործարքների օրինականությունն ու համապատասխանությունը, տոկոսագումարների վճարումը, վարկերի վերադարձվելիությունը և ծրագրերի կատարման ընթացքում և արդյունքում կազմված հաշվետվությունների արժանահավատությունը պարզելու նպատակով ստուգումը հնարավոր է ավարտին հասցնել միայն համապատասխան տեղեկատվություն ստանալու դեպքում:

Եզրակացություն

Իրականացված ծրագրերի ընթացքի, ծրագրերի շրջանակներում կիրառված ընթացակարգերի և գործարքների, տրամադրված վարկերի քանակի, ստացված տոկոսագումարների, մարված մայր գումարների և տոկոսագումարների, ԳՖԿ-ների

մնացորդների, վարկերի վերադարձելիության ցուցանիշների օրինականության և արդյունավետության, ինչպես նաև՝ դրանց արդյունքում կազմված հաշվետվությունների արժանահավատության վերաբերյալ ՀՀ վերահսկիչ պալատը չի կարող տալ գնահատական՝ ոչ լիարժեք տեղեկատվության պատճառով:

Առաջարկություն

ՀՀ Ազգային ժողովին և ՀՀ կառավարությանը՝

Քննարկել «Վերահսկիչ պալատի մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի բ/, գ/ և ե/ կետերով, ինչպես նաև 22-րդ հոդվածի 1-ին մասի գ/, 23-րդ հոդվածի 1-ին մասի նախատեսված պետական պարտքի կառավարման, այդ թվում՝ արտաքին վարկային միջոցների ներգրավման սպասարկման և օգտագործման, ինչպես նաև ՀՀ պետական բյուջեի և ՀՀ պետական պարտքի սպասարկման մասով ՀՀ կենտրոնական բանկի գործունեության և պայմանագրային հիմունքներով պետական բյուջեն և պետական պարտքը սպասարկող առևտրային բանկերի սպասարկման գործունեության նկատմամբ ՀՀ վերահսկիչ պալատի կողմից վերահսկողական իրավասությունները կարգավորող իրավական սահմանափակումները («Կենտրոնական բանկի մասին», «Բանկային գաղտնիքի մասին» ՀՀ օրենքներ) վերացնելու հարցը: